رویداد

هنر؛ یك هفته دیگر تعطیل

گزارش این صفحه را که می‌نوشتیم در این فکر بودیم که یعنی می‌شود این روزها به این زودی بگذرد و دوباره فعالیت‌های هنری از سر گرفته شود که دیدیم خیر! حالا آن طور که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی طی اطلاعیه‌ای اعلام کرده، تعطیلی برنامه‌های فرهنگی، هنری و سینمایی به مدت یك هفته دیگر تمدید شده است.

در این اطلاعیه آمده: «پیرو اطلاعیه مورخ سوم اسفند ماه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و بنا به توصیه ستاد ملی مبارزه با کرونا مبنی بر عدم برگزاری اجتماعات غیرالزامی و لزوم رعایت توصیه‌های اکید پزشکی و بهداشتی، بدینوسیله ضمن قدردانی از همراهی شایسته فعالان و صنوف مرتبط در این خصوص اعلام می‌دارد تعطیلی تمامی برنامه‌های فرهنگی، هنری و سینمایی سراسر کشور به مدت یك هفته دیگر تا تاریخ ۹۸/۱۲/۱۶ تمدید می‌شود. لازم به ذکر است نحوه ادامه برنامه‌ها پس از این تاریخ، مطابق شیوه‌نامه‌ای خواهد بود که با همکاری و پیشنهاد صنوف تخصصی تهیه و اطلاع‌رسانی می‌شود».

گفتنی است پیش از این همزمان با شیوع ویروس کرونا در کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی طی اطلاعیه‌ای تمامی برنامه‌های فرهنگی، هنری و سینمایی در سالن‌های سراسر کشور را تا ۹ اسفندماه تعطیل اعلام کرده بود.

کتابخانه

تالارهای مطالعه هم تعطیل شد

خب بدیهی هم بود که تالارهای مطالعه سازمان اسناد و کتابخانه ملی هم از آنجا که محل تجمع هستند، با توجه به شرایط موجود تعطیل شوند. همین طور هم شده و آن طور که ایسنا خبر داده، سازمان اسناد و کتابخانه ملی اعلام کرده: با توجه به ادامه فراگیری «بیماری مسری کرونا» و برای حفظ سلامت اعضا و کارکنان کتابخانه ملی، تعطیلی تالارهای کتابخانه ملی تا پایان روز جمعه (۱۶ اسفند ۹۸) ادامه خواهد داشت». در متن این اطلاعیه همچنین آمده: در صورت مهیاشدن شرایط و در اطلاعیه‌های بعدی، پذیرش اعضا در تالارهای کتابخانه ملی اطلاع‌رسانی خواهد شد.

رنگ و بوم

قرنطینه ون‌گوگ با کرونا

گالری ملی لندن اعلام کرده نمایشگاهی را که قرار بود با امانت دادن آثار این گالری در ژاپن برگزار شود، به دلیل تعطیل شدن موسسات هنری ژاپن به تعویق می‌اندازد.

آن‌طور که ایسنا خبر آرت نیوزپیپر را ترجمه کرده، گالری ملی لندن برنامه برگزاری این نمایشگاه را پس از آن‌که مقامات ژاپن دستور تعطیل شدن تمامی موزه‌های هنری ملی این کشور را به مدت دو هفته صادر کردند، به تعویق انداختند.

از جمله موزه‌های مهم ژاپن که در پی این دستور تعطیل شده‌اند «موزه ملی توکیو» و «موزه ملی کیوتو» است.

قرار بود این نمایشگاه که «شاهکارهایی از گالری ملی لندن» نام داشت سوم مارس در «موزه ملی هنرهای غربی توکیو» برگزار شود، اما به دلیل دستورات صادر شده توسط مقامات ژاپن این موزه نیز تا شانزدهم مارس بسته خواهد ماند. این به آن معناست که ۶۰ اثر از برترین تابلوهای گالری ملی لندن از جمله گل‌های آفتاب‌گردان اثر ون‌گوگ که برای نخستین‌بار از اروپا خارج شده است نیز در قرنطینه این موزه ژاپنی گیر افتاده‌اند و به طور موقت دسترسی به آنها توسط عموم مردم غیرممکن خواهد بود.

ده‌ها هزار بلیت برای این نمایشگاه پیش‌فروش شده که حالا لغو شدن برگزاری آن در موعد مقرر مشکلاتی را هم برای بازدیدکنندگان و هم برای مسؤولان این نمایشگاه ایجاد کرده است. در ژاپن شمار مبتلایان به ویروس کرونا روز گذشته به ۲۰۰ نفر رسید. در مجموع چهار نفر در این کشور جان خود را در اثر ابتلا به این ویروس از دست داده‌اند. قرار بود نمایشگاه «شاهکارهایی از گالری ملی لندن» تا چهارم ژوئن در توکیو برگزار و سپس به «موزه ملی اوساکا» منتقل شود.

گرایش به کاموخوانی در ایران

اولین‌بار سال ۸۶ بود که ترجمه لیلی گلستان از رمان «بیگانه» آلبر کامو به بازار کتاب آمد و حالا با گذشت ۱۲ سال نشر مرکز خبر داده که چاپ ۳۵ این رمان را منتشر کرده است.

کلیت داستان این رمان درباره مردی فرانسوی‌الجزایری به‌نام مرسو است که کنار ساحل دریا مردی سیاهپوست را به قتل رسانده و در سلول خود در انتظار اجرای حکم اعدام است. جالب این است که بدانید ۹ چاپ آخر این ترجمه، در همین یك سال گذشته منتشر شده است، چراکه اسفند سال گذشته، این ترجمه با نوبت چاپ بیست‌وششم عرضه شده بود. راستی در این یك سال چه شده که اینقدر کاموخوان شده‌ایم؟ چاپ سی‌وپنجم این‌کتاب با ۱۷۶ صفحه و قیمت ۲۴ هزار و ۵۰۰ تومان عرضه شده است. رمان دیگری با نام مرسو چه کسی را کشت؟ نوشته کمال داوود که با ترجمه ابول‌الفضل ا...دادی روانه بازار شده که روایت آن را می‌توان ادامه ماجرای شخصیت‌های بیگانه کامو دانست.

کرونا در جیب خالی هنر

با شیوع ویروس کرونا، اقتصاد هنر و ادبیات و به‌ویژه هنرهایی چون تئاتر که وابسته به اجراهای صحنه‌ای هستند، آسیب‌پذیر شده‌اند؛ این آسیب‌ها را در گفت‌وگو با ایوب آقاخانی بررسی کرده‌ایم

صابر محمدی

ادبیات و هنر

شیب نمودار ابتلا به ویروس کرونا، آن‌طور که مسؤولان وزارت بهداشت و دیگر کارشناسان می‌گویند در روزهای آینده صعودی‌تر خواهد بود، دست‌کم به این دلیل که هر روز بر تعداد آزمایش‌گاه‌های تشخیص ابتلا به آن افزوده می‌شود و از این رو افراد بیشتری از دچارشدن خود آگاه می‌شوند.

شاید با خواندن این مقدمه بگویید خب اینها چه ربطی به ما در صفحه ادبیات و هنر دارد. این‌جاست که با همه احترامی که برایتان قائلیم باید بگوییم [البته فقط به کسانی که چنین سوالی می‌پرسند، بگوییم] انگار توی این مملکت زندگی نمی‌کنید! کرونا، با پلشتی‌ها و نام کریه و هیبت هولناکش، ادبیات و هنر را به تعطیلی کشانده و این دو حوزه نیز چون دیگر شؤونات زندگی‌مان و دیگر مشاغل، کرکره را پایین داده‌اند. [حواس‌تان هست از معدود کسانی که هنوز جان‌فرسایانه بر سر کارند، همین ما روزنامه‌نگارها هستیم؟!] پیش از این به برنامه‌های هنری، جشنواره‌ها، نشست‌ها، مراسم اهدای جوایز و... به دلیل جلوگیری از شیوع بیشتر ویروس کرونا اشاره کردیم و در همین صفحه گزارش مفصلی پرداختیم؛ امروز سراغ تئاتر رفته‌ایم که از این ماجرا مستثنا نیست و حتی به خاطر این‌که شیوه ارائه‌ای جز اجرای صحنه‌ای برای تماشاگرانش ندارد، کلا تعطیل شده و مسکوت مانده است. ابتدای گزارش هم گفتیم که با توجه به پیش‌بینی‌ها مبنی بر روند صعودی نمودار ابتلا به این ویروس، که حسابی سبك زندگی همه‌مان را با تغییر و تحولاتی عمده روبه‌رو کرده، فعلا هم نمی‌شود انتظار داشت تئاترها و تماشاخانه‌ها روند فعالیت عادی خود را پیش بگیرند.

در این میان فکر کنید به کسانی که معیشت‌شان کاملا وابسته به این هنر مهجور شریف است؛ مثل معلم‌های غیررسمی، مثل کارگرهای روزمزد و مثل خیلی‌های دیگر که برای رساندن دستشان به دهان، باید از خانه بیرون بزنند. با چند نفر از اهالی تئاتر درباره آسیب‌هایی که کرکره پایین تئاتر بر زندگی‌شان وارد آورده، گفت‌وگو کرده‌ایم. به باقی حوزه‌ها هم سری زده‌ایم تا ببینیم دقیقا چه بلایی سرشان آمده است.

ادبیات

سردرگم در بلاتکلیفی‌ها

خب اهالی ادبیات سر و کار اصلی‌شان با کتاب است؛ یعنی راه بروز و ظهوری جز این رسانه لت و پار ندارند بنده‌های خدا. کسی هم که از خانه بیرون نمی‌رود و اگر هم می‌رود برای تهیه نیازهای ضروری است؛ کتاب هم که خدا را شکر مدت‌هاست جزو چنین ضرورت‌هایی محسوب نمی‌شود.

جلسات رونمایی کتاب‌های تازه‌منتشرشده و نقد و بررسی آنها هم که جزو عوامل انگیزشی تهیه کتاب‌ها محسوب می‌شود، تعطیل‌اند و این هم آتش بیار معرکه شده است این وسط.

همین اهالی ادبیات، البته در کنار همه حوزه‌هایی که کتاب‌هایی درباره‌شان منتشر و در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران عرضه می‌شود، مشکل عمده‌تری هم دارند. آنها به همراه ناشران آثار، همه چشم امیدشان به برگزاری این رویداد بزرگ در اردیبهشت ماه است. البته حالا می‌دانیم برگزاری نمایشگاهی که قرار بود زودتر از همیشه و این بار در فروردین ماه آغاز به کار کند، دست کم به پس از ماه رمضان موکول شده است. در این میان فکر کنید به ناشرانی که باید برای حضور در این رویداد برنامه‌ریزی‌های مختلفی را صورت بدهند و حالا بین همه این بلاتکلیفی‌ها سردرگم شده‌اند.

سینما

شلیك کرونا به قلب اکران نوروزی

ناگفته پیداست که تعطیلی سینماها چه آسیبی به صنعت فیلم در ایران خواهد زد، خاصه در آستانه مهم‌ترین موعد اکران سال یعنی اکران نوروزی. موعدی که همه تهیه‌کننده‌ها برای قرارگرفتن در آن در طول سال سر و دست می‌شکنند و حالا اصلا معلوم نیست در صورت بازگشایی سالن‌ها کسی بخواهد در این موعد اکران قرار بگیرد یا نه. البته در این میان لابد شاهد رونق چشمگیر فعالیت سامانه‌های پخش آنلاین فیلم‌ها خواهیم بود اما بدیهی است که فیلم‌های روز در صورت اکران و بازگشایی سالن‌ها مهم‌ترین آسیب را خواهند دید.

موسیقی

کسی دست به ساز نمی‌زند

از همان روزهای نخست اعلام ابتلای چند نفر به ویروس کرونا و سپس شیوع بلافاصله آن در چند استان، اجراهای صحنه‌ای موسیقی هم تعطیل شد. قول معروفی بین اهالی موسیقی هست که می‌گویند خواننده‌ها، با وجود آگاهی از نه‌چندان پرسود بودن انتشار آلبوم در روزگار دانلودهای غیرقانونی، فقط به این خاطر آلبوم منتشر می‌کنند که بتوانند یك سال با قطعه‌های آن روی صحنه بروند. یعنی آلبوم منتشر می‌کنند صرفا به خاطر به‌راه‌انداختن تور کنسرت‌های این آلبوم. شاید حالا بگویید این خواننده‌ها آنقدر دارند که در این چند روزه تعطیلی کنسرت‌ها، دستشان به دهنشان برسد، اما خب در این میان نوازندگان گروه‌ها و حتی خواننده‌های نه‌چندان مطرح آسیب خواهند دید. آموزشگاه‌های موسیقی را هم به این موارد علاوه کنید که این روزها سوت و کورند و کسی از ترس ابتلا به ویروس کرونا، دست به ساز نمی‌برد.

هنرهای تجسمی

هنر پای اینستاگرام

نمی‌دانم چقدر اهل گالری‌گردی هستید، اما حتی اگر یك‌بار گذرتان به گالری‌های نمایش آثار هنرهای تجسمی افتاده باشد ادغان می‌کنید که این آثار را باید روی دیوار گالری‌ها تماشا کرد نه در صفحه‌های اینستاگرام هنرمندان. گالری‌ها هم که تعطیل‌اند. در این میان بسیاری از نشست‌های تخصصی در رابطه با هنرهای تجسمی هم لغو شده‌اند. نقاش‌ها ادوات کارشان را به‌سختی می‌توانند تهیه کنند و عکاس‌ها هم به‌خصوص عکاس‌های مستند اجتماعی، دشواری حضور در محل‌های شلوغ را تجربه می‌کنند. اقتصاد هنرهای تجسمی نیز که خب مبتنی بر فروش آثار در گالری‌هاست آسیب جدی دیده‌اند.

تئاتر

وظیفه تئاتر برای امیدواری

یاد این گروه‌های کوچك با عوامل جوانشان که می‌افتم، دلم کباب می‌شود. بارها به خاطر حرفه‌ام پای حرف‌هایشان نشسته‌ام. پای حرف‌های جوانانی که عاشق هنر نمایش‌اند و برای پیداکردن پلاتویی که در آن متن تازه‌شان را تمرین کنند از این مرکز به آن مرکز می‌روند تا اجاره کمتری را بپردازند. آنها می‌دانند که خروجی اقتصادی کارشان چشمگیر نخواهد بود و شاید در بهترین شرایط، بتوانند مخارجی را که برای روی صحنه بردن نمایش متحمل شده‌اند کسب کنند. حالا آنها چه می‌کنند؟ آنهایی که درصدد بودند تا در آغازین روزهای ماه آخر سال، با عده‌ای جوان عاشق هنر نمایش روی صحنه بروند و حالا صحنه، خالی است.

بین هنرها، تئاتر شاید با تعطیلی رخ‌داده، مظلوم‌تر از دیگر هنرها باشد. حالا تماشاخانه‌ها و به‌ویژه تماشاخانه‌های خصوصی که پیش از این نیز در آستانه ورشکستگی بودند، ضربه آخر را محکم‌تر دریافت کرده‌اند. صاحبان حرفه‌هایی چون طراحی صحنه، طراحی لباس، نمایشنامه‌نویسی، دراموتورژی و حتی بازیگران و کارگردانانی که جز از راه تئاتر ارتزاق نمی‌کنند، بیکارند.

با ایوب آقاخانی تماس می‌گیرم؛ هنرمندی که البته دیگر جزو جوانانی که حرفشان رفت نیست؛ او سال‌هاست در تئاتر کار می‌کند و مانند اغلب تئاتری‌ها نه استخدام نهادی دولتی است، نه از دیگر هنرها پولی به جیب می‌زند چندان.

آقاخانی به جام‌جم می‌گوید: «تئاتر هم این روزها به مانند همه هنرها و هر مقوله دیگری که با اقتصاد در ارتباط است آسیب می‌بیند و شاید بیش از آنها. شاید تنها جاهایی که به ظاهر و البته کاذب در آنها رونقی دیده می‌شود داروخانه‌ها و سوپرمارکت‌ها هستند. البته آنجاها هم صرفا تردد بیشتر شده است نه رونق».

بازیگر و کارگردان تئاتر است و نمایشنامه هم می‌نویسد؛ گاه‌گداری سر از دیگر مدیوم‌ها در بازیگری درمی‌آورد اما کارش محضا در تئاتر است. می‌گوید خواه ناخواه تئاتر هم آسیب می‌بیند، اما معتقد است این شکل آسیب، در تئاتر آزاردهنده‌تر خواهد بود: «این آسیب اینجا آزاردهنده‌تر است چون به شکننده‌ترین قشر جامعه وارد می‌شود. اهالی فرهنگ و مشخصا خانواده تئاتر به‌ویژه کسانی که مثل من با جایی رابطه استخدامی ندارند و صرفا از تئاتر به عنوان حرفه ارتزاق می‌کنند، آسیب جدی خواهند دید».

البته آقاخانی که وظیفه تئاتری خود می‌داند امیدوار باشد، حرف‌های دیگری هم برای گفتن دارد: «از نظر روحی، قدرتمان در مواجهه با این شرایط کم شده است. به این فکر نمی‌کنیم که از این بحران رد می‌شویم و تمام می‌شود؛ فکر می‌کنیم بحران دیگری در کار است و اگر این را سپری کردیم با آن دیگری چه خواهیم کرد. تئاتر هم در این میان، به بدترین شکل ممکن آسیب می‌بیند. منتها چون مبنای تلقی ما و تصور ما این است که قرار نیست همیشه وضع بر همین منوال باشد و حالا در شرایط اضطراری به سر می‌بریم، همه ما صبوری لازم و تصمیم برای بسیج‌شدن را باید داشته باشیم تا این دوران را کوتاه کنیم».

البته انتظار و انتقادی که از دولتمردان دارد هم جالب است؛ هم انتظار دارد و هم می‌گوید آنها کاری کرده‌اند که ما انتظار نداشته باشیم: «اگر دولت کارآمد بود، تدابیری هم برای ضررهای فرهنگی از جمله به تئاتر می‌توانست بیندیشد اما با ما کاری کرده‌اند که از بدیهی‌ترین توقعاتمان هم گذشته‌ایم.

بهانه‌های منطقی هم دارند این دولتمردان ما. به هر حال حالا می‌گویند الان در شرایط اضطراری هستیم و باید موانع موجود و اینها را درك کنید.

زبان ما هم کوتاه می‌شود لابد. این در حالی است که دولت، مجموعه‌ای است از توقعاتی که به لحاظ اورژانسی، پیچیده و بغرنج می‌توانیم از آن داشته باشیم. اما آنقدر عملکردها بد بوده که دیگر توقعی وجود نداشته باشد.

این دستاورد بزرگی است که دولت کاری کرده تا مردم هیچ توقعی نداشته باشند. می‌دانید که من سیاسی نیستم ولی به عنوان شهروندی صاحب درك، این حرف‌ها را به تجربه دریافته‌ام. امیدوارم شرایط طوری پیش برود که روزگار بهتری را تجربه کنیم. من وظیفه‌ام این است که امید داشته باشم».

آقاخانی: این دستاورد بزرگی است که دولت کاری کرده تا مردم هیچ توقعی نداشته باشند. می‌دانید که من سیاسی نیستم ولی به عنوان شهروندی صاحب درك، این حرف‌ها را به تجربه دریافته‌ام